

Termoelektrane na lignit koje izbacuju oblake dima dugo su bile simbol razvoja Zapadnog Balkana. Sada bi ih trebali zameniti klasteri vetroturbina, s obzirom da region postepeno prihvata zelenu energiju na svom putu evropskih integracija. Lignit, meki ugalj pun sumpora, koga ima u izobilju od Bosne do južne Grčke, relativno je lako iskopati, ali ima nisku kalorijsku vrednost. Rudarske operacije pod kontrolom državnih kompanija obezbedile su stalne poslove za hiljade građana. Srbija, najveći proizvođač u regionu, još uvek proizvodi više od 60 odsto svoje električne energije iz mešavine lignita i tvrdog uglja. Hidroelektrane doprinose sa dodatnih 30 procenata.

Ali koristi od lignita kao jeftinog goriva se smanjuju. S obzirom na svoj karbonski otisak, on se nepovoljno upoređuje sa obnovljivim izvorima energije, poput vetra, biomase i sunca, koji imaju podršku međunarodnih institucija. Starije srpske elektrane na lignit ispuštaju visok nivo sumpor-dioksida i otrovne prašine. One bi se trebale ugaziti do 2028. godine, dok Srbija kreće ka održivoj ekonomiji sa niskim udelom ugljenika, što odgovara njenom potencijalnom članstvu u EU.

Vlada u Beogradu, međutim, ne planira da isključi lignit iz energetske miksa, uprkos evropskim aspiracijama Srbije. „Naša budućnost je proaktivan pristup obnovljivim izvorima energije“, kaže Aleksandar Antić, dugogodišnji ministar energetike „Ali ugalj obezbeđuje stabilnost sistema.“

China Machinery Engineering Corporation, kineska grupa u državnom vlasništvu, gradi elektranu na lignit snage 350 MW u Kostolcu pored Dunava, u centralnoj Srbiji, umesto elektrane od 640 MW koja je odgovorna za jednu od najvećih emisija sumpora u regionu. Nova elektrana će imati jedinicu za odsumporavanje.

Površinski kop, koji bi trebao da poveća proizvodnju lignita za 25 posto i snabdeva postrojenje koje grade Kinezi, trebao bi biti otvoren u blizini. Međutim, područje je u prošlosti pretrpelo ozbiljne poplave, što je izazvalo zabrinutost u pogledu bezbednosti. Postrojenje snage 350 MW i rudnik finansiraju se kreditom Vlade Srbije koji je obezbedila kineska Eksimbanka, u iznosu 608 miliona dolara. Banka podržava projekte fosilnih goriva, kao deo kineske Inicijative pojas i put, odnosno izgradnju infrastrukture u više od 80 zemalja, za koju je Srbija regionalno središte.

„Kolektivno, vlade na Balkanu imaju teškoća da prepoznaju da se godine uglja bliže kraju“, kaže Dirk Bušle, zamenik direktora Sekretarijata Energetske zajednice, koja ima za cilj da proširi integrisano energetske tržište EU i poveća upotrebu obnovljivih izvora energije.

„Srbija nije jedina zemlja u regionu koja se oslanja na resurse koji su nekad posmatrani kao dar prirode, ali koji sada postaju toksični“, napominje on. Bosna i Hercegovina i Kosovo takođe su zavisni od elektrana na lignit. „Taj mentalitet se menja i Srbija bi mogla postati

lider u tranziciji”, dodaje on.

Prva velika vetroelektrana u Srbiji, snage 104 MW, izraelske kompanije Enlight Renewable Energy, počela je sa radom u septembru u Kovačici, malom gradu na severu zemlje. EBRD je obezbedio kredit od 49 miliona evra za projekat vredan 189 miliona evra.

Mesec dana kasnije, postrojenje snage 158 MW u Čibuku kod Beograda, finansirano od strane EBRD-a i Međunarodne finansijske korporacije, započelo je komercijalni rad. Projekat vredan 300 miliona evra razvio je ogranak kompanije Tesla Wind - Vetroelektrane Balkana. Tesla Wind je joint venture kompanija, koja uključuje investitore iz Abu Dabija, Finske i Nemačke.

Elektroprivreda Srbije, državni snabdevač električnom energijom, potpisala je inicijalne sporazume sa takozvanim „povlašćenim proizvođačima električne energije“, odnosno kompanijama koje je vlada izabrala za učešće u subvencionisanim projektima vetra. Sada, posle dvogodišnjeg kašnjenja, ministarstvo energetike se priprema da takve sporazume zameni konkurentnim aukcijama na osnovu referentne cene električne energije, u skladu sa praksom EU.

„Ugalj je i dalje emotivni problem širom regiona, ali raspoloženje se kreće prema priznanju da obnovljivi izvori energije mogu biti konkurentni“, kaže Harri Boid-Carpenter, zvaničnik EBRD-a.

Izgleda malo verovatno da će Srbija ispuniti obavezu da do kraja 2020. godine proizvede 27 procenata svoje energije iz obnovljivih izvora. Ali planira da do 2028. godine 14 novih vetroelektrana zameni kapacitete na ugalj, koji su predviđeni za povlačenje. To uključuje postrojenje snage 600 MW u Subotici, na severu zemlje, koja bi bila najveća evropska vetroelektrana na kopnu.

Solarni projekti trebali bi da budu sledeći energetska prioritet, kaže Svetislav Bulatović, osnivač kompanije Energia Gas and Power, najvećeg privatnog snabdevača električnom energijom u Srbiji.

„Studije uglednih evropskih institucija pokazuju da Srbija ima potencijal da razvije oko 6.000 MW solarnog kapaciteta koji bi mogao biti profitabilan, od malih instalacija na fabričkim krovovima do velikih solarnih parkova“, kaže Bulatović.

Srbija želi da razvije prirodni gas kao rezervu u sve većem oslanjanju na obnovljive izvore energije u sledećoj deceniji. Gasna mreža u zemlji ove godine biće povezana sa Turskim tokom II, novim gasovodom za prenos ruskog prirodnog gasa koji će isporučivati Gazprom, ruska državna kompanija, preko Crnog mora do Turske i Bugarske. Gasovod dužine 474 kilometara, koji povezuje Srbiju sa Bugarskom, produžetak Turskog toka II, trebao bi da bude završen krajem ove godine.

Gazprom, koji jača svoj položaj u Srbiji, ima sporazum sa vladom za promociju izgradnje elektrana na prirodni gas u zemlji i infrastrukture za skladištenje tečnog prirodnog gasa. Što se tiče Beograda, „cilj Srbije nije samo da sebi obezbedi sigurnost snabdevanja“, kaže konsultant iz Bugarske Ilian Vassilev. Već da „postane mini čvorište na Balkanu za prirodni gas“.

Izvor: ft.com